

VYTAUTO DIDŽIOJO
UNIVERSITETAS
— MCMXXII —

ISSN 2029-4239 (online)
Teisės apžvalga
Law review
No.1 (19), 2019, p. 23-44

AR KYLA CIVILINĖ ATSAKOMYBĖ SPORTO DALYVIAMS DĖL JŲ NEATSARGIAIS VEIKSMAIS SUKELTOS ŽALOS SPORTE?

Gintarė Bukartaitė¹,
DOI: <https://doi.org/10.7220/2029-4239.19.2>

SANTRAUKA

Straipsnyje siekiama atskleisti sporto dalyvių civilinės atsakomybės kilimo problematiką dėl jų neatsargaus elgesio sporte, kuriuo padaroma žala kitiems sporto dalyviams. Buvo keliamas klausimas, ar civilinė atsakomybė yra galima, kurių sporto dalyvių atžvilgiu ji gali būti taikoma bei kokie pagrindiniai veiksniai lemia civilinės atsakomybės kilimą.

Pagrindiniai analizuojami teisiniai aspektai: neatsargumo institutas, sporto dalyvių rūpestingumo pareigos kitų dalyvių atžvilgiu ir prisiimamos rizikos ypatumai. Detalesnei analizei atlikti aptariami skirtingų sporto dalyvių – sportininkų, trenerių, klubų ir organizatorių, teisėjų bei žiūrovų – neatsargumo bei rūpestingumo pareigos aspektai, civilinės atsakomybės kilimo atvejai. Taip pat lyginama, kaip šis civilinės atsakomybės klausimas yra sprendžiamas bendrosios teisės sistemos šalyse bei ES kontinentinės teisės šalyse.

Straipsnio problematikos analizė leidžia teigti, jog civilinė atsakomybė sporto dalyviui dėl jo paties neatsargiais veiksmais sukeltos žalos kitam sporto dalyviui yra galima. Be to, temai aktualūs teisiniai institutai ir kiti teisiškai svarbūs aspektai egzistuoja ir yra suvokiami tapačiai bendrosios ir kontinentinės teisės teisinėse sistemose. Iškiriami pagrindiniai teisiniai aspektai, kurie yra esminiai analizuojant probleminį klausimą:

1. Neatsargumas;
2. Rūpestingumo pareigos egzistavimas bei jos pažeidimas;
3. Žala;
4. Žalos numatymas;
5. Priežastinis ryšys;
6. Rizika;
7. Sporto šakos ypatumai;
8. Kitos toje situacijoje reikšmingos aplinkybės.

¹ Gintarė Bukartaitė yra Vytauto Didžiojo universiteto Teisės fakulteto absolventė, el. p. gintare.bukartaite@gmail.com.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI

Sporto teisė, civilinė atsakomybė, neatsargumas, rūpestingumo pareiga, rizikos prisiėmimas.

IVADAS

Sportas yra neatsiejamas kiekvienos kultūros komponentas. Jis įtraukia ne tik sportininkus ir įvairius juos ruošiančius specialistus, bet ir įvairių sporto šakų oficialius varžybų asmenis² (toliau – teisėjas), klubų ar federacijų administracinį personalą, varžybų vykdymo techninį bei pagalbinį personalą ir žiūrovus. Visgi kiekviena sporto šaka – individuali ar komandinė – yra rizikinga. Būtent todėl sporto šakos yra reguliuojamos specialių taisyklių, kurios nurodo, kokie sportininko veiksmai yra leistini, o kokie ne. Taigi sportas yra rizikingas kiekvieno jo dalyvio atžvilgiu ne tik dėl sportininkų galimų traumų, bet ir dėl to, jog neatsargūs bet kurio sporto dalyvio³ veiksmai gali sukelti kitiems sporto dalyviams fizinę bei psichologinę žalą.

Straipsnio problematika pasižymi tuo, jog neatsargiais veiksmais ar neveikimu sukeltos žalos klausimas sporte nėra pakankamai diskutuotas. Tą galima pastebėti nagrinėjant skirtingų sporto šakų teisinę literatūrą įvairiose valstybėse – nėra bendrų ir aiškių teisinių gairių, kaip turėtų būti sprendžiamas šis klausimas civilinės teisės kontekste. Atsižvelgiant į tai, jog sportas dažnu atveju gali būti visuotinis teisinis dalykas – yra būtina⁴ analizuoti ir kitų valstybių sporto teisės šaltinius. Dėl šio klausimo kompleksiskumo⁵ norint išsiaiškinti, ar gali kilti (ir jei gali – kokiais atvejais ir kam kyla) civilinė atsakomybė sporto dalyviams – šiame straipsnyje analizuojami šie teisiniai aspektai: neatsargumo institutas, sporto dalyvių rūpestingumo pareigos kitų dalyvių atžvilgiu ir prisiimamos rizikos ypatumai.

NEATSARGUMAS SPORTO TEISĖJE

Neatsargumas

Neatsargumas yra žalos padarymas, kurio pagrindas yra nerūpestingas asmens elgesys ir jo veiksmai. Tuo pat tai ir kaltės forma, kuri kontinentinės teisės sistemoje išskiriama tiek civilinėje, tiek baudžiamojoje teisėje. Be to, kaip viena iš kaltės formų yra įvardinama ir bendrosios teisės sistemoje. Neatsargų elgesį galima apibūdinti kaip nesėkmingą bandymą elgtis atsargiai ar įprastai atidžiai, ko būtų tikimasi iš vidutiniškai protingo asmens tam, kad kiti asmenys būtų

² Oficialūs varžybų asmenys – tai teisėjas, komisaras, sekretoriato teisėjas, asmenys, atsakingi už varžybų saugumą ar vykdančiai varžybų organizavimą. Šiame darbe daugiausiai bus kalbama apie teisėjus.

³ Sporto dalyvis – tai asmenys, kurie vienu ar kitu būdu dalyvauja sporto renginyje.

⁴ Michal Kralik, „Civil Liability Of Sports Participants For Sports-Related Injuries In The Central Europe And In The Czech Republic“, *The International Journal of Social Sciences and Humanities Invention*, Volume 2, Issue 01 (2015), p. 1032.

⁵ Ten pat.

apsaugoti nuo neprotingai didelės rizikos (angl. *unreasonable risks*)⁶ dėl galimo žalos padarymo⁷. Toks elgesys teisinėje literatūroje yra įvardijamas kaip neatsargus veikimas ar neveikimas, kuris nepatenka į vidutiniškai protingo ir rūpestingo asmens standarto apimtį. Tai būtų galima apibūdinti kaip nesėkmingą bandymą elgtis protingai ir apdairiai - priešingai, negu tokioje pat situacijoje ar panašiomis aplinkybėmis elgtųsi vidutinis protingas bei rūpestingas asmuo⁸. Lingvistinio aiškinimo atitikmuo yra nerūpestingumas. Todėl teisiškai neatsargumo institutas taip pat suprantamas kaip rūpestingumo pareigos turėjimas, kuris dažnu atveju yra abipusiškas protingų veiksmų pasirinkimas užkertant kelią žalos atsiradimui kitam asmeniui. Pažeidus rūpestingumo pareigą ir kitai šaliai patyrus žalą, gali kilti ne tik psichologinės ar moralinės, bet ir teisinės pasekmės⁹. Būtent vien dėl šių sąvokų kalbinio supratimo per teisės lingvistikos prizmę kyla loginė išvada, jog rūpestingumas, atidumas ar atsargumas yra bendra žmonių suvokimo pareiga vienas kitam, kurios nesilaikymas gali sukelti teisinę atsakomybę.

Aiški analogija yra ir sporte, kur sportininkų ar kitų dalyvių neatsargumas bei rūpestingumo pareiga, jų sąsaja ir įtaka sporto dalyvių karjerose ir gyvenime dar labiau išryškėja. Tokio ryšio pavyzdys galėtų būti ši situacija: Petras aukštosios mokyklos krepšinio treniruotės metu patyrė rimtą kaklo traumą. Treneris Jonaitis bandė suteikti medicininę pagalbą ir tą darydamas jis tapo atsakingas už vėliau atsiradusią žalą, dėl kurios Petras liko paralyžiuotas¹⁰. Tokiu atveju kyla klausimas, ar Petras galėtų teikti ieškinį dėl žalos sukeltos neatsargumu? Jei teismas visgi nustatytų, jog treneris Jonaitis turėjo pareigą elgtis, bet nesiėlgė taip, kaip „protingas krepšinio treneris“ būtų pasielgęs šioje situacijoje ir taip sukėlė žalą sportininkui – ar kiltų atsakomybė treneriui? O kaip būtų situacijoje, kurioje sportininkas traukdamas kamuolį iš užribio arba smūgiuodamas, arba atlikdamas netikslų perdavimą (priklausomai nuo sporto šakos) savo neatsargiais veiksmais kamuolį nukreipia taip, jog šis skrieja tiesiai į žiūrovą ir šiam sukelia sveikatos sužalojimą - pavyzdžiui, nosies lūžį? Ar tokiu atveju atsako sportininkas, nes visgi turėjo rūpestingumo pareigą, ar neatsako, nes žiūrovas suvokė galimą riziką ir ją savanoriškai prisiėmė ateidamas į sporto varžybas? O gal visgi atsakomybė kiltų sporto šakos varžybų organizatoriams dėl saugumo taisyklių neužtikrinimo, netinkamos patalpos parinkimo arba net patalpos (ar atviros vietos) savininkams¹¹, nuomininkams dėl to, kad nesiėmė tam tikrų atsargumo priemonių, jog būtų išvengta tokių situacijų?

Iš šių pavyzdžių aiškiai galima matyti, jog sporte šie trys teisiniai institutai – neatsargumas, rizikos suvokimas ir rūpestingumo pareiga – yra susiję ir svarbūs, ypač, kai norima atsakyti į klausimą, ar tam tikru atveju visgi civilinė atsakomybė kyla, jei žala sporto dalyviui padaroma dėl neatsargumo.

⁶ Glenn M. Wong, *Essentials of Sports Law*, Fourth Edition (ABC-CLIO 2010), p. 65. Tai yra tokios neprotingos rizikos, kurių pavojaingumas yra akivaizdus arba turėtų būti akivaizdus tam asmeniui, kuris veikia.

⁷ Ten pat.

⁸ Katherine M. Nohr, J.D., *The Ball is in Your Court* (2013 04 17);

<<http://www.sportrisk.com/2013/04/the-ball-is-in-your-court-5>> [aplankyta 2018 01 16].

⁹ Chris Davies, *Negligence and Risk Management and Sport* (2012);

<https://researchonline.jcu.edu.au/25604/1/25604_Davies_2012.pdf> [aplankyta 2018 02 02].

¹⁰ Žr. išnašą 5: Glenn M. Wong, p. 66.

¹¹ JAV byla: *Moulas v. PBC Productions, Inc.*, 570 N.W.2d 739 (Wis. Ct. App. 1997). Ten pat, p. 68.

Rūpestingumo pareiga

Skirtingų teisės sistemų ir įvairių valstybių teisinis reguliavimas, ypač sporto teisės srityje, atskleidžia neatsargumo instituto tiesioginę sąsają su rūpestingumo pareiga (angl. *duty of care*). Šios dvi sąvokos sporto teisinėje literatūroje turi glaudų ryšį. Sporto teisėje neatsargumo instituto analizei, supratimui ir teisinio pagrindo atsiradimui, rūpestingumo pareiga yra viena iš svarbiausių sąvokų. Todėl neatsargumas sporto teisėje dažnu atveju yra rūpestingumo pareigos pažeidimo ir dėl to kylančios žalos pagrindas¹².

Rūpestingumo pareiga yra teisėje atpažįstama prievolė, kurios pagrindas yra skirtingų šalių tarpusavio santykis, iš esmės reikalaujantis, kad tam tikras asmuo ar grupė asmenų paklustų tam tikram elgesio standartui kito asmens ar asmenų grupės atžvilgiu. Nors ši pareiga yra bendra ir plačiai suvokiama, tačiau kalbant apie tam tikrą veiklą, kuria užsiima žmogus – tokiu atveju tas asmuo jau turi teisinę pareigą elgtis ne tik kaip vidutiniškai atsargus ir protingas žmogus, bet tuo pat imtis ir atsargumo priemonių tam, kad savo veiksmais ar neveikimu nesukeltų neprotingos galimos žalos rizikos kitiems asmenims¹³. Teisiškai vertinant, ar egzistuoja rūpestingumo pareiga, ar ji buvo pažeista bei koks pažeidimo laipsnis, yra svarbūs keli elementai¹⁴:

1. Žalos numatymas, artumas (angl. *proximity*) ir racionalumas¹⁵;
2. Racionalumas, atsakomybės prisiėmimas, pasitikėjimas.

Šie du testai leidžia suprasti, jog sprendžiant apie rūpestingumo pareigą, svarbiausi šios teisinės pareigos instituto (turint omenyje ir neatsargumo institutą) bruožai yra:

1. Numatoma žala, t. y. asmuo turėtų imtis atsargumo priemonių tokiu atveju, jeigu žalos padarymo rizika yra numatoma;
2. Racionalumas, t. y. kaip tokioje situacijoje elgtųsi vidutinis protingas žmogus;
3. Rizika, t. y. rizikos suvokimas, prisiėmimas.

Taigi rūpestingumo pareigos turinys yra sudarytas iš abiejų šalių (t. y. sporto dalyvių vienas kitam turimų) teisių ir pareigų, „kurios neatskiriamaai susijusios ir lemia viena kitą, atitinkamus veiksmus atlikti arba susilaikyti nuo jų ...“¹⁶

¹² *Coaching Coaches To Avoid Complaints And Negligence Claims* (2013 07 01);
<<http://www.sportslawyer.com.au/coaching-coaches-to-avoid-complaints-and-negligence-claims/>>
[aplankyta 2018 01 17].

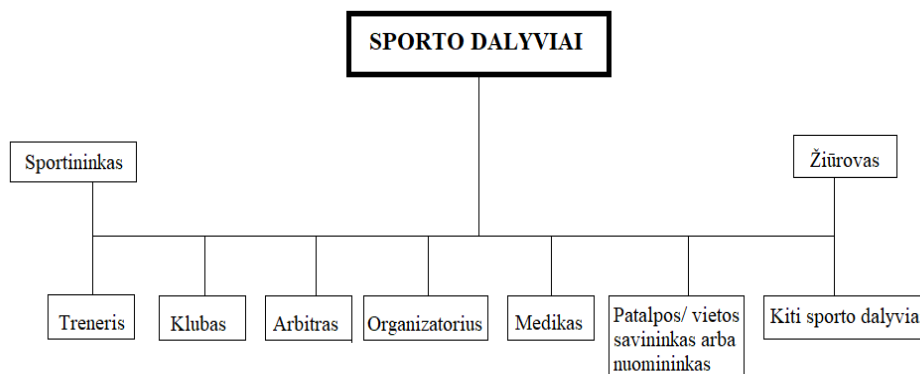
¹³ Žr. išnašą 5: Glenn M. Wong, p. 66.

¹⁴ William Norris QC, „A Duty of Care in Sport: What It Actually Means“, *Journal of Personal Injury Law*, Issue 3 (2017), p. 158.

¹⁵ Pagal *Caparo Industries v Dickman* byloje suformuluotą testą.

¹⁶ Dangutė Ambrasienė ir kiti, *Civilinė teisė. Prievolių teisė*, Trečioji laida (Vilnius: MRU Leidybos centras, 2006), p. 27.

Pav. 1 Kas turi rūpestingumo pareigą?¹⁷

Sporte visi dalyviai vienas kito atžvilgiu turi rūpestingumo pareigą. Šią pareigą galima suprasti kaip kiekvieno sporto dalyvio prievolę imtis tokių veiksmų, kurie būtų protingi tam tikromis aplinkybėmis būtent tam, kad kitas sporto dalyvis galėtų saugiai dalyvauti tam tikroje sportinėje veikloje¹⁸. Todėl rūpestingumo pareigos institutą galima būtų skirstyti net ir į pareigą veikti protingu būdu bei pareigą neveikti neprotingu būdu¹⁹.

Aiškinantis rūpestingumo pareigos stiprumą ir rimtumą yra ypatingai svarbus ir pats tarpusavio santykis tarp sporto dalyvių. Dėl to rūpestingumo pareigos suvokimas kalbant apie skirtingas sporto dalyvių grupes gali skirtis. Net sportininko rūpestingumo pareiga kito sportininko atžvilgiu bus kitokia, priklausomai nuo to, ar tai individuali sporto šaka ir jie rungtiasi tarpusavyje, ar tai komandinė sporto šaka ir sportininkai yra varžovai arba priklausantys tai pat komandai, ar sporto šaka yra didelės rizikos kaip boksas ar regbis, ar mažesnės kaip plaukimas.

Rūpestingumo pareigos pažeidimas yra svarbus institutas ketinant pradėti teisminį ginčą dėl neatsargumu patirtos žalos. Tačiau tam, kad būtų galima įrodyti, jog rūpestingumo pareigos pažeidimas visgi buvo – turi būti aišku, jog asmens, kuris patyrusio žalą sporto dalyvio atžvilgiu turėjo rūpestingumo pareigą, neatsargus elgesys buvo nerūpestingas ir neatitinkantis protingai įgudusio ir kompetentingo profesionalaus sportininko ar kito sporto dalyvio standarto²⁰ (toliau –

¹⁷ Žr. išnašas: 8 ir 17.

¹⁸ Cory Jones, *Sports Fitness Instructors – Duty of Care to your clients?* (2016 05 26); <<https://www.firstaidtrainingcooperative.co.uk/sports-fitness-duty-care-clients/>> [aplankyta 2018 01 16].

¹⁹ Žr. išnašą 5: Glenn M. Wong, p. 65-66.

²⁰ Užsienio sporto teisės literatūroje dažnai su rūpestingumo pareigos sąvoka – *duty of care* – kartu yra vartojama ir rūpestingumo standarto sąvoka – *standard of care*. Nors pastarosios sąvokos tiesioginio atitikmens lietuvių kalboje nėra, tačiau sporto teisės kontekste *standard of care* būtų galima suprasti kaip protingo sporto dalyvio veiksmus, kuris turi rūpestingumo pareigą kito dalyvio atžvilgiu. Tam, kad būtų aiškiau suprasti šių dviejų sąvokų sąsają, pateikiu paaiškinimą, kuris atskleidžia šių sąvokų sąsają bei skirtumą:

Rūpestingumo standartas – deliktų teisėje tai vienintelis protingumo ir apdairumo laipsnis, kurio reikalaujama iš to asmens, kuris turi rūpestingumo pareigą. Būtinios sąlygos šiam standartui yra glaudžiai susijusios su aplinkybėmis. Ar rūpestingumo standartas buvo pažeistas dažnai sprendžiama pagal vidutinio protingumo žmogaus standartą.

rūpestingumo standartas) (angl. *standard of care*). Dėl tokio veikimo ar neveikimo kilusi žala, pavyzdžiui – kito žaidėjo trauma turi būti numanoma iš anksto, t. y. sporto dalyvis turėtų suvokti, jog jo neatsargūs veiksmai ar neveikimas gali sukelti žalą kitam sporto dalyviui. Pavyzdžiui, sukulto sveikatos sutrikdymo ar kitokios traumos tipas, kurio būtų galima tikėtis dėl pražangos ar užgriebimo aukščiau minėtose sporto šakose²¹. Taigi sporto dalyvių turima rūpestingumo pareiga vienas kitam (bei šios pareigos pažeidimas) ne visuomet yra tokia pati – jos turinys, pobūdis, laipsnis ar net dydis gali skirtis. Tačiau tai priklauso ir nuo kitų svarbių aplinkybių.

Rizika sporte ir neatsargumas

Sportas yra rizikinga fizinė veikla, kuri priklausomai nuo sporto šakos grubumo gali tapti pavojinga. Todėl yra ypatingai svarbus sporto dalyvių rizikos suvokimas ir jos prisiėmimas. Sprendžiant klausimus dėl žalos kilimo neatsargiais veiksmais, rizikos suvokimas tampa net esminiu aspektu. Būtent sporte rizikos prisiėmimas ir pareiga elgtis rūpestingai sporto dalyvių veikloje tampa tapačiais reikšmingais bei tarpusavyje net persipynusiais institutais. Taip yra, nes kiekvienas sporto dalyvis kitų dalyvių atžvilgiu ne tik turi pareigą elgtis protingai, atidžiai bei rūpestingai, tačiau taip pat ir suvokti, kokia yra rizika sąveikoje su kitu sporto dalyviu.

Sporto dalyviams suvokti ir prisiimti riziką tam tikru aspektu padeda sporto šakos taisyklės, nurodančios leistinus bei neleistinus veiksmus. Todėl galima suprasti, jog rizika gali būti būdinga tam tikrai sporto šakai, o sporto dalyviai, priklausomai nuo to, kuriai sporto dalyvių grupei priklauso, tą riziką turi priimti. Tokiais atvejais, kuomet žala padaroma neatsargumu ir rūpestingumo pareiga yra pažeista – rizikos suvokimo ir prisiėmimo faktorius tampa svarus argumentas. Čia svarbu atsižvelgti į tai, kaip yra traktuojamas incidentas pagal sporto šakos taisyklės, t. y. kokia rizika yra numatoma, kaip taisyklės reguliuoja galimą fizinį kontaktą (kuris yra svarbus rizikos priėmimui)²², taip pat kaip tą bendrai suvokia sporto dalyviai ir individualiai kiekviena incidento šalis. Taigi rizika būdinga tam tikrai sporto šakai gali šiek tiek modifikuoti suvokimą apie protingo sporto dalyvio veiksmus, kuris turi rūpestingumo pareigą kito dalyvio atžvilgiu. Visgi sporto šakai būdingos rizikos būvimas neturėtų iš pagrindų pakeisti sporto dalyvių santykių prigimtį taip, kad atsirastų prielaida, jog rūpestingumo pareiga vienas kito atžvilgiu nekyla²³.

Sporte dažnai rizika yra suvokiama bendru aspektu – jog dėl tam tikrų veiksmų ar neveikimo gali kilti žala. Tačiau kiekvienoje sporto šakoje yra būtent jai būdinga rizika (angl. *inherent risk*)²⁴ – ypatingai tose sporto šakose, kuriose gali kilti sveikatos sutrikdymas ar rimta trauma.

Rūpestingumo pareiga – deliktų teisėje tai yra teisinė prievolė, kuri iš asmens reikalauja rūpestingumo standarto laikymosi, kol yra atliekami bet kokie veiksmai, kurie galimai gali sukelti žalą kitiems

²¹ Laura McCallum, *Sports injuries: a risky business. How does the law look at negligence in the sporting world?* (2015 09 25); <<https://www.harpermacleod.co.uk/hm-insights/2015/september/sports-injuries-a-risky-business-how-does-the-law-look-at-negligence-in-the-sporting-world/>> [aplankyta 2018 01 16].

²² Anthony Podosky, *Civil and Criminal Liability of Players*, P.O.N.C. Working Paper No.39 – QUT (1994 01 27), p. 4.

²³ Christine Matthews, *Sports Injuries: Inherent Risk or Negligence?* (2013 09 26); <http://mrltlaw.com/updates/sports_injuries/> [aplankyta 2018 01 16].

²⁴ Pavyzdžiui, plaukimui būdinga rizika būtų tai, jog plaukikas posūkio metu neteisingai palietęs sienelę gali susilaužyti pirštus, tačiau ši rizika nebūtų būdinga ledų ritulyje, kuriame sužeidimas rituliu būtų šiam sportui būdinga rizika.

Taip pat įvairių sužeidimų gali kilti ir dėl sporto inventoriaus – netaisyklingo ar neatsargaus naudojimo.

Savanoriškas rizikos prisiėmimas

Volenti non fit injuria

Savanoriškas rizikos prisiėmimas sporto teisėje yra vienas iš pagrindinių gynybos būdų ginčiuose dėl neatsargumo. Šiame institute atsiskleidžia individualizmo filosofijos mintis, jog tam, kuris sutinka - nėra padaroma jokia žala²⁵. Toks savanoriškas rizikos prisiėmimas gali būti suprantamas neteisingai - tarsi pareigos elgtis rūpestingai atsisakymas: sporto dalyvis neprivalėtų laikytis rūpestingumo pareigos ir elgtis pagal protingo bei atsargaus sporto dalyvio standartą, jei kitas sporto dalyvis suvokia ir prisiima riziką, kad tam tikro incidento metu jam gali kilti žala. Tad atrodo, jog rizikos prisiėmimas kaip gynybos būdas neigia žalą patyrusio asmens teisę teikti ieškinį dėl žalos, atsiradusios dėl neatsargumo, kadangi patyręs žalą asmuo suvokė galimą riziką ir rizikos atveju sutiko prisiimti asmeninę atsakomybę. Tačiau svarbu suprasti, kad savanoriškos rizikos prisiėmimas savaime nepanaikina pareigos elgtis protingai ir rūpestingai. Todėl yra svarbu tiksliai apibrėžti riziką²⁶. Pavyzdžiui, regbio žaidėjas gali suvokti ir prisiimti galimą traumos riziką, kuri gali atsirasti po paprasto užgriebimo, kuomet yra bandoma žaidėją sustabdyti leistiniais būdais. Bet ne tokios traumos riziką, kuri gali kilti po pavojingo užgriebimo, kuomet žaidėją bandoma stabdyti neleistiniais būdais, t. y. sąmoningai siekiant sutraumuoti priešininką.

Visgi svarbu yra ne tik rizikos kaip sąvokos apibrėžtis, bet ir ką sporto dalyvis²⁷ žino apie riziką – kaip tam tikromis aplinkybėmis, kuriose ar dėl kurių įvyko incidentas, riziką būtų suvokęs ir prisiėmęs kitas protingas ir rūpestingas sporto dalyvis. Vertinant rizikos akivaizdumą turi būti apsvarstyti ir tokie elementai, kaip patyrusio žalą asmens: žinios, patirtis toje sporto srityje ir sąlygos, gyvenimiškoji patirtis ir amžius, ką toks asmuo galėjo girdėti, perskaityti, pastebėti ir interpretuoti toje situacijoje²⁸.

Dar vienas aktualus aspektas yra sutikimo prisiimti riziką apimtis – t. y. kaip plačiai toks sutikimas gali būti suprantamas ir taikomas iškilusiame teisiniame ginče. Be abejo, pirmiausia tai priklauso nuo sporto šakos taisyklių. Kitas svarbus faktorius yra sąlygos ir susiklosčiusios aplinkybės. Tai yra pagrindiniai elementai, padedantys svarstyti sutikimo prisiimti riziką klausimą. Visgi teisinėje literatūroje galima rasti ir papildomų klausimų, kurie pagelbėtų analizuojant rizikos prisiėmimo sutikimo apimtį, pavyzdžiui²⁹:

1. Ar toks kontaktas yra bendrai paplitęs reiškinys³⁰ (angl. *common occurrence*) arba numatomas reiškinys?

²⁵ Danny Masel SC and Diana Costaras, *Voluntary Assumption of Risk* (2015 10 15), p. 3

²⁶ Ten pat, p. 4.

²⁷ Sporto dalyvį suvokiant kaip vidutiniškai protingą ir atsargų sporto dalyvį tam tikroje situacijoje.

²⁸ Žr. išnašą 24: Danny Masel SC and Diana Costaras, p. 10.

²⁹ Žr. išnašą 21: Anthony Podosky, p. 10.

³⁰ Pavyzdžiui, byloje *Hilton v Wallace* regbio rungtynių metu atliekant užgriebimą *Wallace* atliko pagal taisyklės neleistiną judesį taip pirštu pataikydamas *Hilton* į akį, dėl ko jis neteko regėjimo toje akyje Teismo nuomone, tai buvo atsitiktinumas ir tai, jog *Wallace* judesys nors ir buvo neleistinas, bet tai buvo įprastas reiškinys (angl. *ordinary occurrence*) ir pagrįstai atsitiktinis – jo veiksmas buvo būdinga rizika regbyje, kurią *Hilton* suvokdamas prisiėmė. Ten pat, 11p.

2. Ar toks kontaktas yra būdingas būtent tai sporto šakai ir leistinas pagal sporto šakos taisykles ar varžybų (rungčių) papročius?

Vertinant savanorišką rizikos prisiėmimą³¹ kaip gynybos būdų ginčiuose dėl neatsargumo, reiktų suvokti, jog šis būdas vienas pagrindinių, kuris tiesiogiai gali kvestionuoti rūpestingumo pareigos egzistavimą tam tikrame sporto dalyvių santykių, kai žala kyla dėl neatsargumo. Jeigu sporto dalyvis savanoriškai prisiėmė riziką – ar tokiu atveju yra pagrindas rūpestingumo pareigos kilimui? Tam, kad būtų galima pasitelkti šį gynybos būdą, reikia įrodyti, jog patyręs žalą sporto dalyvis³²:

1. Puikiai suvokė riziką;
2. Visiškai suprato rizikos prigimtį ir mastą;
3. Laisvai ir savanoriškai priėmė riziką.

Čia svarbu tai, kad gynyba koncentruojama ne į žalos numatymo faktorių, bet į tai, jog žalą sukėlęs sporto dalyvis turi atskleisti žalą patyrusio sporto dalyvio subjektyvų sąmoningumą ir rizikos supratimą, bei sutikimą tą riziką prisiimti ta apimtimi, jog įvykus incidentui, po kurio sporto dalyvis lieka sužeistas, – jis iš asmens, kuris savo neatsargiais veiksmais ar neveikimu sukėlė žalą, nereikalaus žalos atlyginimo. Be abejo, kad būtų panaudotas šis gynybos būdas ginče dėl žalos atsiradimo neatsargumu – atsakomybės kilimas yra esminis dalykas; jeigu ji nekyla – šia gynybine priemone pasinaudoti neverta³³.

Suvokiant riziką sporte ir sporto teisėje bendru aspektu, galima suprasti, jog sporto dalyvių prisiimama rizika yra tiesiog tai sporto šakai būdingos rizikos prisiėmimas, kuris yra svarbus faktorius sprendžiant klausimą dėl atsakomybės kilimo už padarytą žalą neatsargiais veiksmais.

NEATSARGUMAS, RŪPESTINGUMO PAREIGA IR CIVILINĖS ATSAKOMYBĖS KILIMAS ATSKIRŲ SPORTO DALYVIŲ ATŽVILGIU

Treneriai

Neatsargūs trenerio veiksmai ar neveikimas gali būti jo paties kaip asmens veiksmai bei nurodymai jo treniruojamiems atletams ar kitiems pavaldiems asmenims, už kuriuos jis (kaip komandos vadovas) yra atsakingas. Tad trenerių atliekamoje veikloje rūpestingumo pareiga yra viena svarbiausių.

Teisminio ginčo metu tam, kad būtų tenkinamas ieškinys dėl kilusios žalos dėl trenerio neatsargumo – turi būti įrodyta, jog treneris pažeidė savo rūpestingumo pareigą kito sporto dalyvio atžvilgiu. Kadangi rūpestingumo pareigos pažeidimas dėl kurio kyla žala dažniausiai yra pasekmė neatsargių veiksmų arba neveikimo – įrodyti trenerio neatsargumą kaip vienas iš

³¹ Pavyzdys iš bylos, kurioje šis gynybos būdas pasiteisino: ieškovė buvo vieno golfo klubo kapitonė, kuri pakankamai gerai žino to golfo klubo išdėstymą ir pavojus bei galimas sužeidimų rizikas einant tam tikru žaidimo takeliu. Nepaisant to, kadangi šis žaidimo takelis buvo artimesnis kelias link jos tikslo, ji juo ėjo ir buvo sužeista golfo kamuoliuko. Būtent dėl savanoriško rizikos prisiėmimo jos ieškinys nebuvo tenkintas. Žr. išnašą 29: Danny Masel SC and Diana Costaras, p. 6.

³² Ten pat, p. 4.

³³ Ten pat.

pagrindų gali būti naudojamas trenerių rūpestingumo standartas³⁴, t. y. ar tokioje situacijoje vidutiniškai protingas ir rūpestingas treneris būtų numatęs galimą neatsargių veiksmų ar neveikimo riziką, kuri gali sukelti žalą sporto dalyviui ir ar tokia rizika apskritai gali būti reali³⁵.

Trenerių rūpestingumo pareiga sporto dalyviams visuomet gali skirtis priklausomai nuo aplinkybių. Bet vienas svarbiausių santykių vertinant neatsargumą, egzistuojančią rūpestingumo pareigą, rizikas ir dėl to galimas teisines pasekmes yra būtent tarp trenerių ir jų treniruojamų sportininkų. Treneriai turi labai gerai apgalvoti ir įvertinti savo elgesį bei veiksmų (taip pat ir nurodymų sportininkui) planą, kad gebėtų laviruoti tarp sportininko pasirodymo optimizavimo ir neatsargaus elgesio pasekmių – nepersistengti reikalaujant iš sportininko per daug (dėl ko šis galėtų patirti traumą ar sužeisti kitą sportininką), siekiant rezultatų ar pergalių³⁶. Todėl trenerių protingas, atidus, etiškas elgesys, rūpestingumo pareiga tampa vienas iš būtinų ne tik profesinių, bet ir teisinių reikalavimų³⁷ jiems.

Pavyzdinės situacijos, kai galima kelti klausimą ar treneriui kyla civilinė atsakomybė dėl neatsargumo ir dėl to atsiradusios žalos:

1. *Foscolos v Footscray Youth Club*³⁸ byloje imtynininkas kreipėsi į teismą dėl patirtos traumos, kuri atsirado dėl trenerio neatsargumo – treneris suporavo nelygiaverčius imtynininkus, nepakankamai atidžiai prižiūrėjo šių imtynininkų susirėmimą ir taip pažeidė savo rūpestingumo pareigą turėdą *Foscolos* atžvilgiu būtent tuo metu, kai įvyko incidentas. Šioje byloje *Foscolos* buvo priteistas žalos atlyginimas³⁹. Nors treneris ir negalėjo visiškai kontroliuoti kito imtynininko veiksmų, jei susirėmimo priežiūra būtų tinkama, imtis galėjo būti nutraukta akimirksniu, kai tik pasirodė pernelyg pavojinga. Šis atvejis parodo trenerio profesionaliai atliekamos pareigos bei rūpestingumo pareigos svarbą.

2. Jeigu sportininko neprotingai pavojingi atlikti veiksmai, kurie sukėlė žalą kitam sportininkui (ar sporto dalyviui) yra tokie veiksmai, kuriuos jiems liepė atlikti treneris – ar gali atsakomybė kilti treneriui? Pavyzdys – *McCracken v Melbourne Storm Rugby League* bylos⁴⁰ aplinkybės: *McCracken* rungtynių metu patyrė traumą, kai du priešininkų komandos žaidėjai atliko užgriebimą⁴¹. Nors byloje buvo pripažinta sportininkų atsakomybė, visgi tokią situaciją keistų faktas, jeigu sportininkų pavojingas neapgalvotas elgesys būtų vykdomas pagal trenerio nurodymus, o ypač, jeigu treneris numato tokių veiksmų galimas pasekmes – tad ar treneris turėtų būti atsakingas už per daug agresyvių savo žaidėjų elgesį⁴² – tokiu atveju tai būtų pagrindas trenerio atsakomybės kilimui⁴³.

³⁴ Neil Partington, „Sports coaching and the law of negligence: implication for coaching practice“, *Sports Coaching Review* (2016 05 19), p. 3.

³⁵ Žr. išnašą 11.

³⁶ Žr. išnašą 33: Neil Partington, p. 8.

³⁷ Žr. išnašą 33: Neil Partington, p. 9.

³⁸ Australijos byla: *Foscolos v Footscray Youth Club*, [2002] VSC 148; (null) Aust Torts Reports 81-658.

³⁹ Įdomu tai, jog šioje byloje teismas visgi nusprendė nesigilinti pareiškimą dėl trenerio neatsargumo paskiriant į porą *Foscolos* ir jo oponentą, turint omenyje pastarojo didesnę patirtį, kompetenciją bei galimas rizikas atliekant manevrus.

⁴⁰ Australijos byla: *McCracken v Melbourne Storm Rugby League Football Club And 2 Ors* [2005] NSWSC 107.

⁴¹ *McCracken* po užgriebimo krito tiesiai ant galvos, tada rankos.

⁴² Australian Government, Australian Sports Commission, *Avoiding complaints and negligence claims against coaches*, p. 3.

⁴³ Ten pat.

3. Jei treneris žinodamas, jog žaidėjas turi sveikatos sutrikdymų ar yra sužeistas, nurodo jam toliau žaisti bei tuo pat skatina medicininį gydymą, kad palengvintų sveikatos sutrikimus – ar treneris gali būti teisiškai atsakingas dėl didesnės žalos atsiradimo⁴⁴? Šis klausimas vieno atsakymo neturi. *Brady v Sunderland Association Football Club Ltd*⁴⁵ byla atskleidžia, kokie veiksniai⁴⁶ yra svarbūs, kai kalbama apie trenerio atsakomybės kilimą – t. y. nerūpestinga priežiūra ar neapgalvoti nurodymai sportininkui, netinkamas medicininės priežiūros parinkimas, spaudimas sportininkui bet koku atveju sportuoti, netinkamas treniruočių intensyvumas bei trenerio elgesys. Visgi apie sportininko, turinčio sveikatos sutrikdymų, galimybių sportuoti bei dalyvauti varžybose, sveikatos būklę dažnu atveju informuoja medicinos personalas, o sprendimą ar leisti sportininkui dalyvauti varžybose, kiek aktyviai jis gali treniruotis ir pan. – priima treneris. Kodėl yra svarbus medicinos personalo vaidmuo? – nes šie žmonės dėl neatsargumo⁴⁷ taip pat gali pateikti klaidingas išvadas dėl sužeisto sportininko sveikatos būklės taip suklaidindami trenerį. Be to, atsakomybė gali būti priskirta ir sporto klubui ar organizacijai, jeigu šie turi užtikrinti sportininkų sveikatos priežiūrą, bet neužtikrina atsakingo bei nuodugnaus medicinos personalo darbo.

*Davenport v Farrow*⁴⁸ byla yra svarbi kalbant apie trenerio požiūrį ir reakciją į sportininko pasisakymus dėl patiriamų skausmų, kurie sukėlė nugaros traumą. Šioje byloje buvo iškelti klausimai⁴⁹, kurie yra svarbūs toliau svarstant trenerio atsakomybės klausimą:

1. Ar treneris žinojo apie sportininko simptomus, kurie vėliau išsivystė į rimtą traumą? Ar apie tokius simptomus treneris privalėjo žinoti?

2. Jeigu treneris žinojo arba privalėjo žinoti apie tokius simptomus, kokie veiksmai, susiję su tais simptomais, turėjo būti atlikti? Ar būtent treneris privalėjo juos atlikti, ar jis turėjo patarti sportininkui, jog šis savo iniciatyva juos atliktų?

3. Jeigu tokie veiksmai būtų įvykdyti ir būtų paaiškėjusi nugaros trauma, koks būtų tolimesnis sportininko karjeros valdymas bei rezultatai?

Trenerio asmenybė ir jo pasirinkti metodai yra reikšmingi. Nors akivaizdu, jog treneris visuomet privalo elgtis profesionaliai ir etiškai⁵⁰, tačiau net ir toks treneris gali būti per daug kontroliuojantis, įtaigus, nepalaužiamas ar despotiškas⁵¹. Tai, kad byloje dėl neatsargumo yra svarstomas rūpestingumo standartas, reiškia⁵², jog yra objektyviai vertinamas protingas trenerio elgesys, kas yra leistina treneriui tokiomis aplinkybėmis (pavyzdžiui, kai sportininkas iš trenerio patiria per daug psichologinio spaudimo tam, kad būtų pasiekti numatomi rezultatai ar pan.⁵³). Tokiu atveju trenerio asmeninės charakterio savybės gali reikšti trenerio rūpestingumo pareigos pažeidimą sportininko atžvilgiu⁵⁴ bei turėti reikšmės teismui priimant atitinkamą sprendimą⁵⁵.

⁴⁴ Ten pat.

⁴⁵ JK byla: *Brady v Sunderland Association Football Club Ltd*, [1998] EWCA Civ 1780.

⁴⁶ Žr. išnašą 33: Neil Partington, p. 14-15.

⁴⁷ Nepakankamas sportininko sveikatos patikrinimas.

⁴⁸ JK byla: *Davenport v Farrow*, [2010] EWHC 550 (QB).

⁴⁹ Ten pat, 14 p.

⁵⁰ Žr. išnašą 41: Australian Sports Commission, p. 3.

⁵¹ Žr. išnašą 48: *Davenport v Farrow*, 27, 29 ir 30 p.

⁵² Žr. išnašą 33: Neil Partington, p. 17.

⁵³ Žr. išnašą 13: William Norris QC, p. 160.

⁵⁴ Ten pat.

⁵⁵ Žr. išnašą 33: Neil Partington, p. 18.

Taigi ginčus dėl trenerio neatsargumo gali sukelti ne tik rūpestingumo pareigos pažeidimas, netinkama sportininkų priežiūra, medicininio gydymo bei treniravimosi/rungimosi plano sudarymas, bet taip pat ir per didelis psichologinis spaudimas sportininkams, treniruočių intensyvumas dėl trenerio asmeninių savybių. Būtent dėl to treneriai turi ne tik profesionaliai, etiškai ir atsakingai atlikti savo profesines pareigas, bet taip pat elgtis protingai, rūpestingai ir atidžiai tiek savo, tiek kitų sporto dalyvių – ypač savo treniruojamų sportininkų – atžvilgiu. Todėl kiekvieno trenerio atsakomybė ir kaip moralinė vertybė, ir kaip civilinės teisės dalykas sporte yra labai aktualu ir svarbu.

Sportininkai

Sportininkai turi rūpestingumo pareigą kitų sporto dalyvių atžvilgiu. Rūpestingumo standartas tarp sportininkų dažnai yra reguliuojamas sporto šakos taisyklėmis. Tačiau nors sporto šakos taisyklės nebūtinai apibrėžia rūpestingumo pareigos egzistavimą arba jos lygį, jos aiškiai nurodo leistinus bei neleistinus veiksmus tam tikroje sporto šakoje. Todėl dėl egzistuojančių sporto šakos taisyklių sportininkams yra pakankamai aiškus ir rūpestingumo pareigos supratimas bei numanymas.

Kylanti atsakomybė sportininkams yra sprendžiama bendrai suvokiant sportininkų rūpestingumo pareigą, bet tik išsiaiškinus, ar toks elgesys buvo protingas tam tikromis aplinkybėmis⁵⁶. Analizuojant įvairias situacijas sporte gali kilti klausimas – ar rūpestingumo pareigos laikymasis nesumažina sporto šakos esmės, pavyzdžiui, kad sportininkas turi būti staigus, vikrus, greitas ir t. t. Tokiu atveju, reiktų išskirti esminį dalyką, kuris paaiškina sportininkų neatsargumą: „... greitas judėjimas futbole savaime nereiškia neatsargumo, priešingai – tai svarbus ir reikalingas šio sporto elementas. Neatsargumas gali egzistuoti tik tada, kai žaidėjas juda neprotingai greitai taip atsidurdamas rizikingoje situacijoje, kuri nėra būdinga šiam sportui.“⁵⁷ Todėl atsižvelgiant į skirtingų sporto šakų aspektus sportininkų rūpestingumo standartas tampa ypač svarbus.

Pagrindiniai elementai⁵⁸, kurie padeda išsiaiškinti, ar tam tikras sportininko elgesys buvo pakankamai protingas:

1. Sportinės veiklos prigimtis;
2. Sporto šakos taisyklės bei tam sportui taikomos saugumo taisyklės;
3. Sportininko elgesio mastas – kokie veiksmai yra būdingi, įprasti ar tikėtini tame sporte;
4. Aplinkybės bei situacija, kurioje įvyko incidentas.

Šie keturi esminiai elementai yra analizuojami sporto bylose dėl neatsargumo. Byloje *Caldwell v Maguire and Fitzgerald*⁵⁹, kai žirgų lenktynių metu du žokėjai, atlikdami manevrus sužeidė kitą profesionalų žokėjų, buvo išskirti principai, leidžiantys sportininkų rūpestingumo pareigą sporte įvertinti atidžiau bei tiksliau⁶⁰:

⁵⁶ Žr. išnašą 21: Anthony Podosky, p. 8.

⁵⁷ Michal Kralik, „Civil liability of sports participants for sports-related injuries in the Czech Republic“, *Sports Law eJournal* (2015 01 08), p. 3.

⁵⁸ Žr. išnašą 21: Anthony Podosky, p. 8-9.

⁵⁹ JK byla: *Caldwell v Maguire and Fitzgerald*, [2001] EWCA Civ 1054.

⁶⁰ Ten pat.

1. Teisėtuose sporto renginiuose kiekvienas sportininkas turi rūpestingumo pareigą kitų sportininkų atžvilgiu;
2. Ta pareiga yra protingas ir rūpestingas elgesys tam tikromis aplinkybėmis, siekiant išvengti žalos;
3. Reikšmingos aplinkybės yra tokios, kurios įprastos tokiam sporto renginyje, t. y. tikslas, reikalavimai, taisyklės, papročiai, būdingos rizikos ir standartai, kurių sportininkai paprastai tikisi;
4. Reikšmingos aplinkybės daugelyje sporto šakų gali iškelti atsakomybės kilimo ribą, t. y. sportininko netinkamas sprendimo priėmimas arba įgūdžių trūkumas nebus pakankamas pagrindas civilinės atsakomybės kilimui.

Sportininkų atsakomybė atsižvelgiant į sporto šakos taisykles

Sporto šakos taisyklės padeda sportininkams suvokti kas yra leistina ir neleistina jų atstovaujame sporte. Visgi tai nėra teisės normos ir jų pažeidimas savaime nereiškia, jog sportininkui kils teisinė atsakomybė. Vertinant sporto taisykles ir atsakomybės kilimą civilinės teisės kontekste reikia suvokti, jog rūpestingumo pareigos egzistavimas negali viršyti sporto prigimtųjų taisyklių, t. y. tam, kad sportininkas absoliučiai laikytųsi rūpestingumo pareigos, varžybų metu jis negalėtų atlikti neleistinų veiksmų, pavyzdžiui, prasižengti⁶¹. Todėl kiekvienu atveju, kai savo neatsargumu sportininkas sukelia žalą kitam sporto dalyviui yra vertinama ir tos situacijos aplinkybės bei atsižvelgiama į sporto šakos taisykles, prigimtį ar papročius. Nenuostabu, jog komandiniame sporte žaidėjui kils atsakomybė dėl tyčinių jo veiksmų, sukėlusią žalą, kurie faktiškai viršija numatytas sporto šakos saugumo taisykles⁶². O kontaktinio pobūdžio sporto šakose, ypač didelės rizikos sporte, kur saugumas yra detalai reglamentuotas tos sporto šakos taisyklėse – jeigu tų taisyklių buvo laikomasi, tai jomis gali būti pasinaudojama kaip absoliučia gynyba civilinės atsakomybės kilimo atveju⁶³. Tad faktas ar sportininkas pažeidė sporto taisykles incidento metu, kai kilo žala dėl jo neatsargumo, vienareikšmiško atsakymo dėl atsakomybės kilimo nepateikia, bet tampa svarbiu aiškinantis rizikos faktorių, t. y. ar žalą patyręs sporto dalyvis tą galimą riziką prisiėmė⁶⁴. Šiuo klausimu JK teismų praktika rodo - kai sporte yra pasitelkiama daug fizinės jėgos, sportininko rūpestingumo pareigos pažeidimą nustatyti lengviau, jeigu šie jo neatsargūs veiksmai, sukėlę žalą oponentui, buvo nepaprastai šiurkštūs ir pažeidė sporto šakos taisykles⁶⁵. Vis dėlto sprendžiant atsakomybės klausimą, kai dėl neatsargumo pažeidžiamos sporto šakos taisyklės ir „numatytos pasekmės“ kyla būtent dėl pažeidimo, reikia išsamaus patikrinimo įsigilinant ir į sporto taisykles, ir į konkrečias tokio incidento aplinkybes, galimo pavojaus suvokimą ir rizikos prisiėmimą⁶⁶.

⁶¹ Žr. išnašą 3: Michal Kralik, p. 1037.

⁶² Žr. išnašą 21: Anthony Podosky, p. 13.

⁶³ Craig Dickson, „Complex rules and inconsistent interpretation: Duty of care and causation on collision sports“, *Sports Law eJournal* (2015 11 12), p. 2.

⁶⁴ Žr. išnašą 21: Anthony Podosky, p. 9.

⁶⁵ Žr. išnašą 3: Michal Kralik, p. 1038.

⁶⁶ Žr. išnašą 63: Craig Dickson, p. 3.

Sporto teisėjai

Sporto dalyvių atžvilgiu teisėjai turi rūpestingumo pareigą pritaikant tai sporto šakai būdingas taisykles. Jų turimai rūpestingumo pareigai ypatingai svarbu yra kontekstas – kokia sporto šaka, kokioje aplinkoje, kokiomis sąlygomis vyksta varžybos ir pan. Todėl rūpestingumo pareigos lygis priklauso nuo tam tikrų aplinkybių, kai ir atsakomybės kilimo riba gali skirtis. Nėra tikėtina, kad teisėjui kiltų atsakomybė dėl paprasčiausiai netinkamai pritaikytų ar interpretuotų sporto šakos taisyklių, apsirikimo ar techninių klaidų. Tačiau civilinės atsakomybės kilimas galimas, kai teisėjas neužtikrina sporto dalyvių saugumo dėl savo aplaidumo ar neatsargumo, leisdamas taisyklių pažeidimus, kurie sukelia grėsmę ir galiausiai gali baigtis sporto dalyvio sužeidimu ar trauma⁶⁷. Tokiu atveju teisėjas ne tik turi išlaikyti savo kontrolės lygį sporto dalyvių atžvilgiu (ypač stebint jų elgesį ir veiksmus), bet ir gali turėti teisinę pareigą taip elgtis⁶⁸.

Teisėjai taip pat turi tiesioginę rūpestingumo pareigą sportininkams. Pavyzdžiui, tam tikrose sporto šakose teisėjai yra atsakingi už sporto šakos inventorių⁶⁹ ar grindinio tinkamumą sportuoti⁷⁰. Jeigu teisėjas neužtikrina, jog grindinys yra tinkamas, įvykus incidentui tai būtų rūpestingumo pareigos pažeidimas ir teisėjui kiltų atsakomybė. Sporto šakose, kurios yra pavojingos, teisėjų rūpestingumo pareigos riba sportininkams yra žymiai didesnė⁷¹. Be to, teisėjo ir žaidėjo santykis sporte yra artimas, traumas ar kitokių sužalojimų tikimybė yra numatoma, tad jei teisėjas neatlieka savo pareigų tinkamai, pažeidžia rūpestingumo pareigą ir civilinė atsakomybė jam kilti gali⁷². Žemiau nurodytos pagrindinės teisėjų pareigos, kurios patenka į teisėjų rūpestingumo pareigos sampratą:

1. Sporto šakos varžyboms skirto paviršiaus (grindinio), sąlygų ir įrangos patikrinimas. Tai turėtų būti patikrinta prieš varžybų pradžią bei stebima joms vykstant. Esant neatitiktims – teisėjas turėtų atidėti varžybas iki tol, kol sąlygos bus tinkamos saugiai pradėti ar tęsti varžybas;

2. Pareiga įspėti besivaržančius sportininkus apie esamus pavojus, kurie yra teisėjui žinomi arba turėjo būti aptikti per patikrinimą prieš varžybas. Ši pareiga neapima įspėjimo apie dalyviams jau žinomus pavojus arba tokius pavojus, apie kurių egzistavimą vidutinio protingumo sporto dalyvis žinotų;

3. Teisėjas neturėtų pradėti varžybų, jeigu yra netinkamos oro ir klimato sąlygos, t. y. tokios sąlygos, dėl kurių padidėja sporto dalyvių sužeidimų ar traumų tikimybė;

4. Varžyboms skirta teritorija (aikštė) turėtų būti saugi ir laisva, t. y. teisėjas turi užtikrinti, jog toje aplinkoje esanti įranga ar net žiūrovai nekeltų grėsmės sportininkams;

5. Kontroliuoti sportininkų veiksmus, tinkamai vadovauti varžyboms pagal tam tikras sporto šakos taisykles bei vykdyti savo kaip teisėjo pareigas;

6. Varžybų ar rungtynių metu yra tikimasi, jog teisėjas protingai bei efektingai prižiūrės ir kontroliuos varžybų eigą, užimdamas stebėjimui geriausią padėtį;

⁶⁷ *Sport and Duty of Care* (2016 08 16); <<https://queenslandlawhandbook.org.au/the-queensland-law-handbook/health-and-wellbeing/sport/sport-and-duty-of-care/>> [aplankyta 2018 01 16].

⁶⁸ Azadeh Mohamadinejad et al., „Study on civil liability of referees in the sport competitions“, *Journal of Human Sport and Exercise*, Volume 7, Proc1 (2012), p. 26.

⁶⁹ Pavyzdžiui, krepšinio taisyklėse yra nurodoma, jog vyresnysis teisėjas privalo apžiūrėti ir patvirtinti visą rungtynėms skirtą inventorių. 46.1 taisyklė, 44 psl.

⁷⁰ Žr. išnašą 68: Azadeh Mohamadinejad et al., p. 26.

⁷¹ Žr. išnašą 20: Laura McCallum.

⁷² JK byla: *Vowles v Evans and the Welsh Rugby Union Ltd*, [2003] EWCA Civ 318.

7. Tinkama pagalba bei sužeisto sportininko gydymas, t. y. teisėjas turi imtis atitinkamų ir pagal taisykles leistinų veiksmų, jeigu sportininkas yra sužeidžiamas ar patiria traumą – sustabdyti varžybas, esant būtinybei pakviesti medicinos personalą ir pan.

Klubai ir organizatoriai

Sporto klubai ir sporto renginių organizatoriai⁷³ turi daug pareigų ir atsakomybių. Sporto klubas taip pat turi ir rūpestingumo pareigą savo darbuotojų, kurie šiuo atveju tampa sporto dalyviais, sportininkų ir kitų sporto dalyvių atžvilgiu. Taip pat ir sporto šakų varžybas organizuojantys asmenys – ar tai būtų sporto šakos tarptautinė asociacija, ar sporto šakos nacionalinė federacija, lyga, klubas, sporto mokykla ar kt. – kaip organizatoriai visi jie turi laikytis ne tik nuostatuose ar etikos ir drausmės kodeksuose numatytų taisyklių, bet ir rūpestingumo pareigos.

Dauguma sporto šakų be sportą reglamentuojančių taisyklių turi etikos bei drausmės kodeksus ar saugumą reglamentuojančias taisykles, kuriose nustatytos sporto dalyvių elgesio normos, pareigos, numatomos sankcijos bei nurodomi organizatorių veiklos principai, pavyzdžiui:

Pav. 2 LLR sporto renginių organizatorių veiklos principai⁷⁴

20. LLR varžybų ir kitų renginių organizavimo bei organizatorių veikla grindžiama šiais principais:

- 20.1. žiūrovų ir sporto renginių dalyvių saugumo – vengti incidentų aikštelėse ir už jų ribų, skatinti smurto mažinimą tarp žiūrovų; skatinti tinkamą sporto sirgalių klubų veiklos organizavimą ir jų narių gerą elgesį;
- 20.2. kilnaus elgesio – moralinės savybės, apibūdinančios taurių motyvų padiktuotus žmonių poelgius, labai vertintinus sportinėse kovose;
- 20.3. nešališkumo – užtikrinti, kad rezultatai nebūtų iš anksto aiškūs, ir išlaikyti konkurencinę pusiausvyrą tarp varžybose dalyvaujančių sportininkų ir komandų;
- 20.4. tęstinumo – ledo ritulio sporto organizacijos sudaro tinkamas sąlygas talentingiems sportui asmenims nepertraukiamai užsiimti sporto veikla.

Ši saugumo taisyklių nuostata, kurią galima rasti ir kitų sporto šakų saugumo taisyklėse⁷⁵, parodo, jog minimi principai yra labai aiškūs rūpestingumo pareigos pagrindas, kurio tikimasi ir turi būti laikomasi. Visi nurodyti principai parodo, kokių veiksmų organizatoriai turi imtis, kad rūpestingumo pareiga nebūtų pažeista.

⁷³ Organizatoriai gali būti ir tas pats sporto klubas, ir sporto šakos federacijos, asociacijos ar kiti asmenys.

⁷⁴ Asociacijos „Lietuvos ledo ritulys“ varžybų ir kitų renginių organizavimo saugumo taisyklės, 20 str.

⁷⁵ Analogiškai organizatorių veiklos principai yra numatyti ir Lietuvos krepšinio federacijos varžybų ir kitų renginių organizavimo saugumo taisyklių 21 str.. Kadangi šių sporto šakų taisyklės yra kone identiškos, toliau remsiuos LLR saugumo taisyklėmis.

Analizuojant organizatorių atsakomybės klausimą padeda sporto šakos saugumo taisyklės, kuriose yra nurodyta, jog organizatoriai atsako už sporto dalyvių saugumą⁷⁶, tačiau už žalą, padarytą sporto dalyviams sporto renginio metu dėl sporto įrangos ar statinių, neatitinkančių numatytų reikalavimų, naudojimo – tokiu atveju įstatymų nustatyta tvarka atsako sporto statinio savininkas arba teisėtas valdytojas⁷⁷. Taigi atsižvelgiant į šias dvi saugumo taisyklių nuostatas galima suprasti, jog visgi sporto renginio organizatorius ne visais atvejais yra atsakingas už sporto dalyvių patirtą žalą – tai priklauso nuo to, kokiomis aplinkybėmis ir dėl ko kilo žala.

Tai, jog organizatorių atsakomybė gali ir nekilti yra atskleidžiama tokioje saugumo taisyklių nuostatoje: „Per varžybas ... mėgėjams ir žiūrovams turi būti sudaryta galimybė susipažinti su varžybų ... saugumo reikalavimais. Jeigu sporto mėgėjai nesilaiko nustatytų varžybų ... saugumo reikalavimų ir viešosios tvarkos taisyklių, organizatorius už žiūrovo patirtą ir (ar) kitiems sukeltą žalą neatsako.“⁷⁸ Taigi, jei sporto renginio metu žiūrovai yra informuojami apie saugumo reikalavimus (pavyzdžiui, sporto renginio biliete) ir jie pažeidžia šiuos saugumo reikalavimus – atsakomybė dėl neatsargumu sukeltos žalos gali kilti būtent žiūrovams.

Netiesioginė klubų ar organizatorių civilinė atsakomybė

Analizuojant sporto teisės literatūrą, klubų bei organizatorių neatsargumo ar rūpestingumo pareigos pažeidimo, rizikos prisiėmimo klausimus, bylas, galima pamatyti, jog dažnai vyrauja netiesioginės civilinės atsakomybės (angl. *vicarious liability*). Šis institutas sporte kyla tam asmeniui, kuris nėra tiesiogiai atsakingas už neatsargumu sukeltą žalą, bet tampa dėl savo santykio su tuo sporto dalyviu, kuris neatsargumu tą žalą sukėlė⁷⁹. Pavyzdys – darbdavio ir darbuotojo santykis – jeigu sportininkas patiria žalą dėl sporto aikštelės prižiūrėtojo neatsargumo⁸⁰, tai šio prižiūrėtojo darbdaviui kils netiesioginė civilinė atsakomybė⁸¹. Nors netiesioginė civilinė atsakomybė sporto bylose kyla ir kontinentinės teisės sistemos šalyse, pavyzdžiui, Prancūzijoje⁸², visgi sporto teisėje ši atsakomybės forma ypatingai pastebima tokiose bylose, kurių ginčai yra sprendžiami pagal bendrosios teisės sistemos šalių teisinį reglamentavimą. Yra bylų, kuriose būtent sporto mokyklai ar klubui kyla netiesioginė atsakomybė dėl trenerio ar kito personalo net sportininko neatsargumo. Pavyzdžiui, *McCracken v Melbourne Storm Rugby League*⁸³ byloje – klubui, kaip žaidėjų (padariusių žalą ieškovui ir pažeidusių rūpestingumo pareigą) darbdaviui, taip pat kilo atsakomybė.

Taigi klubai⁸⁴ arba organizatoriai gali būti atsakingi už kitų sporto dalyvių neatsargumu padarytą žalą. Tačiau, kad netiesioginė civilinė atsakomybė kiltų, yra būtina, jog tas sporto dalyvis, t. y. jo veiksmai būtų pripažinti kaip neatsargūs – žala būtų sukurta dėl neatsargumo ir

⁷⁶ Žr. išnašą 74: LLR saugumo taisyklės, 30 str.

⁷⁷ Ten pat, 25 str.

⁷⁸ Ten pat, 31 str.

⁷⁹ Žr. išnašą 5, Glenn M. Wong, p. 97.

⁸⁰ Turint omenyje, jeigu situacijos metu darbuotojas vykdo darbo sutartyje numatytus įsipareigojimus.

⁸¹ Žr. išnašą 5, Glenn M. Wong, p. 97.

⁸² Mark James, „Liability for Professional Athletes; Injuries: a comparative analysis of where the risk lies“, *Web Journal of Current Legal Issues*, Issue 1 (2006), p. 10-11.

⁸³ Žr. išnašą 39.

⁸⁴ Žr. išnašą 13: William Norris QC, p. 158.

vertinama atsižvelgiant į aktualius rūpestingumo standartus, tada turi būti vertinama, ar tas neatsargumas patenka į sporto dalyvio ir klubo (ar organizatoriaus) santykių spektrą.

Žiūrovai

Žiūrovai, dalyvaudami sporto renginiuose, turi suvokti ir prisiimti tam tikrą riziką dėl galimų incidentų, dėl kurių jie gali patirti žalą. Tačiau tam tikri įgaliojimai asmenys ar organizacijos sporte turi laikytis rūpestingumo pareigos sporto žiūrovų atžvilgiu ir imtis atitinkamų priemonių siekiant užkirsti kelią galimiems numatomiems sveikatos sužalojimams⁸⁵. Kai kuriuose sporto šakų nuostatuose yra numatytos tam tikros apsaugos taisyklės, kurių tikslas yra būtent žiūrovų apsauga – pavyzdžiui, ledo rituliui skirtos čiuožyklos (arenos) turi būti aptvertos ne tik kiek aukštesnėmis nei 1 metro aukščio sienelėmis, bet ir apsauginėmis stiklinėmis sienelėmis⁸⁶, kurios apsaugotų žiūrovus nuo galimo smūgio. Be abejo, rūpestingumo pareigos egzistavimas ir jos dydis priklauso ne tik nuo sporto šakos taisyklių, bet taip pat ir nuo susijusių sporto dalyvių santykio. Toks santykis sporto taisyklėse dažnai nėra išsamiai reglamentuojamas, tačiau nagrinėjant pavyzdžius, galima pamatyti, kokie yra svarbūs aspektai ir jų vertinimas kalbant apie žiūrovų patirtą žalą dėl kitų sporto dalyvių neatsargumo.

Situacijų, kai dėl neatsargumo žiūrovas gali patirti žalą sporto šakų varžybų metu pasitaiko įvairių. Tokiais atvejais dažnai atsakomybė dėl žiūrovui kilusios žalos kyla organizatoriams. Pavyzdžiui, byloje *Fenton v Thruxton (BARC) Ltd and MCRCB*⁸⁷ žiūrovas buvo sužeistas, kai lenktynių metu motociklas krito ir susidūrė su juo. Teismo sprendimu šių lenktynių treko savininkui kilo atsakomybė dėl nepakankamo žiūrovų saugumo užtikrinimo, t. y. rūpestingumo pareigos pažeidimo. Be abejo, neatsargumu žiūrovams kilusi žala ne visuomet sukelia atsakomybę kitiems sporto dalyviams (t. y. kurie teoriškai yra atsakingi). Tai atskleidžia tokie pavyzdžiai kaip *Browning v Odyssey Trusy and Belfast Giants*⁸⁸ byla, kurioje žiūrovas ledo ritulio rungtynių metu buvo sužeistas ritulio. Tačiau teismas nusprendė, jog stadiono savininkas nepažeidė rūpestingumo pareigos, kurią turėjo žiūrovų atžvilgiu, kadangi apie galimas rizikas buvo tinkamai ir aiškiai informuota.

Įvairūs papildomi faktoriai gali skirtis priklausomai nuo konkrečių aplinkybių bei sporto šakos ir jos ypatumų; pavyzdžiui, golfe yra priimta, jog kiti dalyviai (ir žiūrovai) gali būti sužeisti golfo kamuoliuku. Tačiau galima išskirti pagrindinius elementus, kurie turėtų būti vertinami teisiniuose ginčuose: kaltės forma, rūpestingumo standartas, rūpestingumo pareiga ir jos pažeidimas, savanoriškos rizikos prisiėmimas, galimos žalos numatymas, atsakomybė⁸⁹, ar buvo imtasi veiksmų, užkertančių kelią galimai žalai ir pan.

⁸⁵ *Negligence and duty of care in sports* (2013); <<https://www.lawteacher.net/free-law-essays/contract-law/negligence-and-duty-of-care-in-sports-contract-law-essay.php>> [aplankyta 2018 01 16].

⁸⁶ IIHF, *Official rule book* (2014-2018), rule 13,14.

⁸⁷ JK byla: *Fenton v Thruxton (BARC) Ltd and MCRCB* (2008), straipsnyje Richard Rowe, „The civil liability of stadium owners and event organisers to spectators from risks inherent in sport“, *Sports Grounds Safety Authority news letter*, Issue 36 (2014); <<http://newsletter.safetyatsportsgrounds.org.uk/issue36.html>> [aplankyta 2018 04 11].

⁸⁸ JK byla: *Browning v Odyssey Trusy and Belfast Giants* [2014] NIQB 39 (QB).

⁸⁹ Tiesioginė arba netiesioginė atsakomybė. Jeigu atsižvelgiant į situaciją bei aktualią teisės sistemą (t. y. jei vyrauja bendrosios teisės reglamentavimas) - tuomet, jeigu futbolininkas būtų pripažįstamas kaltu dėl neatsargumo – jo atstovaujamas klubas turėtų prisiimti pilną atsakomybę.

NEATSARGUMO SPORTE YPATUMAI SKIRTINGOSE TEISINĖSE SISTEMOSE

Neatsargumo institutą sporto teisėje galima suvokti bendru pobūdžiu, kadangi sporto dalyviai ir teisiniai santykiai tarp jų dažnai yra viešosios ar tarptautinės teisės dalykas. Sporto šakų asociacijos, komitetai turi plačius įgaliojimus, kurie standartiškai yra paplitę tarp valstybių, taip pat sporto šakų taisyklės, kurios daugeliu atveju yra visuotinės. Sporto dalyvių judėjimas bei santykiai dažnai yra kintantys tarp valstybių ir skirtingų teisės sistemų. Todėl civilinės atsakomybės klausimas dėl neatsargumu kilusios žalos sporto dalyviams gali būti suprantamas ir sprendžiamas skirtingai. Pagrindinis aspektas dėl civilinės atsakomybės kilimo teisminiuose ginčiuose tampa tokie klausimai, pavyzdžiui, ar sportininkas (ar kitas sporto dalyvis) pagal aktualų teisinį reglamentavimą⁹⁰ yra darbuotojas? Nes tai turi įtakos atsakomybės perėjimo klausimui, kai atsakomybė kyla klubui ar organizatoriams, kadangi dėl neatsargumo žalą padarė jų darbuotojas (kaip sporto dalyvis). Tačiau dauguma valstybių konkretaus teisinio reglamentavimo, skirto šiam klausimui nagrinėti, neturi. Todėl teisminiuose ginčiuose dažnai yra remiamasi bendromis teisės normomis, teismų praktika ar teisine sporto literatūra.

Skirtingų tarptautinių teisės šaltinių analizė leido išskirti kelis esminius punktus, kurie nors ir yra išplitę bendrosios teisės šalių teisinėse sistemose, bet jais vadovautis ir pritaikyti galima tik kontinentinės teisės šalyse. Bendrosios teisės šalių sporto teisės literatūroje⁹¹ galima rasti tris pagrindinius elementus⁹², kurie yra esminiai sprendžiant klausimą dėl žalos kilimo neatsargumu⁹³ ir atsakomybės:

1. Egzistuojanti rūpestingumo pareiga;
2. Rūpestingumo pareigos pažeidimas;
3. Žala kilo dėl rūpestingumo pareigos pažeidimo;
4. Žalos atlyginimas⁹⁴.

Kontinentinės teisės šalyse, ypačiai ES, civilinės teisės normos gali skirtis. Tačiau principas, jog už padarytą žalą atsakomybė kyla, išlieka daugumoje valstybių. Pavyzdžiui, Čekijos civiliniame kodekse yra numatyta, jog kiekvienam, kuris pažeisdamas savo teisinę pareigą sukėlė žalą, kyla civilinė atsakomybė⁹⁵. Taigi galima suprasti, jog atsakomybė už neatsargumu padarytą žalą kyla iš teisinės pareigos užkirsti kelią žalos atsiradimui neužtikrinimo⁹⁶, t. y. rūpestingumo pareigos pažeidimo⁹⁷. Analogiškai sporto teisės kontekste

⁹⁰ Pavyzdžiui, pagal Lietuvos teisę sportininkas yra pripažįstamas paslaugų teikėju, o Italijos ar Vokietijos teisinėse sistemose – darbuotoju. Dominykas Domarkas, *Ar sportinės veiklos reglamentavimas Lietuvos Respublikoje tinkamai apsaugo profesionalaus sportininko teises?* (magistro darbas, Kaunas, VDU, 2017), p. 35.

⁹¹ Žr. išnašą 20: Laura McCallum.

⁹² *Negligence and Sport: Can the participants in a sport be held liable for negligent acts which they commit while playing the sport?*; <<https://www.inbrief.co.uk/sports-law/negligence-and-sport/>> [aplankyta 2017 10 20].

⁹³ Žr. išnašą 8: ChrisDavies.

⁹⁴ Žr. išnašą 5: Glenn M. Wong, p. 65.

⁹⁵ ACT of the Czech Republic No. 40/1964 Sb. Civil Code, Section 420.

⁹⁶ Žr. išnašą 57: MichalKralik, p. 2.

⁹⁷ Ten pat, p. 7.

šios nuostatos taip pat būtų taikomos⁹⁸. Pagal Lietuvos teisės nuostatas bendrai civilinei atsakomybei kilti reikalingos tokios sąlygos⁹⁹:

1. Neteisėti veiksmai¹⁰⁰;
2. Priežastinis ryšys¹⁰¹;
3. Kaltė kaip civilinės atsakomybės sąlyga¹⁰²;
4. Žala ir nuostoliai¹⁰³.

Lietuvos teisės aktai nereglamentuoja civilinės atsakomybės klausimo dėl neatsargumu padarytos žalos būtent sporte. Bet taikant bei analizuojant bendras Lietuvos civilinės teisės normas galima pamatyti, jog principas – rūpestingumo pareigos laikymasis – išlieka ir čia. Kaltės atžvilgiu taip pat – kaltė yra, kai asmuo (sporto dalyvis), vertinant egzistuojančios prievolės esmę ir kitas svarbias aplinkybes, nebuvo nei rūpestingas, nei apdairus, kaip tai buvo būtina¹⁰⁴. Taigi rūpestingo sporto dalyvio standartas vyrauja ir Lietuvos civilinės teisės sampratoje. Rizikos suvokimas bei prisiėmimas taip pat yra įvardijamas ir Lietuvos teisės aktuose – nukentėjusio asmens veiksmai¹⁰⁵, kurie pasireiškia nukentėjusio asmens sutikimu ir rizikos prisiėmimu, o tai gali būti vienas iš pagrindų netaikyti arba žalą sukėlusį asmenį visiškai (ar iš dalies) atleisti nuo civilinės atsakomybės¹⁰⁶. Taip pat svarbu ar pavojus/žala buvo numatomi, ar rizika buvo suvokta ir įvertinta, ar rizika buvo prisiimta laisva valia¹⁰⁷. Čia sprendžiant sporto ginčus dėl neatsargumu kilusios žalos priežastinis ryšys tampa esminis – ar žala kilo būtent dėl neatsargumo, t. y. ar neatsargus veikimas/neveikimas buvo atlikti anksčiau negu atsirado žala¹⁰⁸.

Taigi analizuojant Lietuvos teisės šaltinius galima matyti, jog neatsargumo institutas čia yra suprantamas ir pripažįstamas, todėl gali būti taikomas ir kylant civilinės atsakomybės klausimui sporte. Iš neatsargumo instituto apibrėžimo – atsargumo, atidumo, uolumo ir rūpestingumo stoka¹⁰⁹ – kyla rūpestingumo pareiga tarp sporto dalyvių. Tad sprendžiant klausimą, ar kyla civilinė atsakomybė sporto dalyviui dėl neatsargumu padarytos žalos kitam sporto dalyviui Lietuvos civilinės teisės kontekste, reikia įvertinti šiuos kriterijus, kurie savo prigimtimi yra panašūs kaip ir bendrosios teisės sistemoje, t. y.:

1. Ar buvo laikomasi sporto šakos taisyklių, saugumo taisyklių;
2. Ar buvo įvertinta galima rizika, paprastų, visiems suprantamų elgesio taisyklių¹¹⁰;
3. Ar nebuvo ignoruojamas numatomas žalos atsiradimas¹¹¹;

⁹⁸ Ten pat, p. 2.

⁹⁹ Žr. išnašą 15: Dangutė Ambrasienė ir kiti, p. 181.

¹⁰⁰ LR Civilinis kodeksas (2000 07 18, Nr. VIII-1864), 6.246 str.

¹⁰¹ Ten pat, 6.247 str.

¹⁰² Ten pat, 6.248 str.

¹⁰³ Ten pat, 6.249 str.

¹⁰⁴ Ten pat, 6.249 str. 3 p.

¹⁰⁵ Ten pat, 6.253 str. 5 p.

¹⁰⁶ Žr. išnašą 15: Dangutė Ambrasienė ir kiti, p. 200.

¹⁰⁷ Ten pat, p. 201.

¹⁰⁸ Ten pat, p. 338.

¹⁰⁹ Ten pat, p. 189.

¹¹⁰ Ten pat.

¹¹¹ Ten pat.

4. Koks toje situacijoje yra priimtinas sporto dalyvio rūpestingumo standartas, vertinant apdairumą, uolumą, rūpestingumą bei atidumą¹¹².

IŠVADOS

Sporto dalyviui civilinė atsakomybė dėl jo neatsargiais veiksmais sukeltos žalos kitam sporto dalyviui gali kilti. Tačiau sprendžiant šį klausimą yra svarbu įvertinti ir atskleisti šiuos aspektus: neatsargumo institutą, rūpestingumo pareigą, jos pažeidimą, sporto dalyvio rūpestingumo standartą, rizikos suvokimą ir prisiėmimą, žalos numatymą, sporto šakos taisykles (ar jos buvo pažeistos, ar ne), sporto šakos saugumo taisykles bei incidentui, kai kilo žala, reikšmingas aplinkybes. Kadangi kiekviena sporto šaka yra specifinė ir pasižymi skirtingais tai sporto šakai keliamais reikalavimais, todėl kiekviena sporto šaka turi tik jai būdingas taisykles. Tokių taisyklių pažeidimas gali būti traktuojamas iš civilinės teisės kylančios pareigos elgtis rūpestingai pažeidimu, kas gali būti civilinės atsakomybės kilimo pagrindas.

Atlikus civilinės atsakomybės taikymo sportinėje veikloje analizę, buvo atskleisti jos kilimo ypatumai skirtingose teisinėse sistemose. Buvo nustatyta, kad nepaisant kartais naudojamos skirtingos neatsargumo instituto, rūpestingumo pareigos, rizikos suvokimo instituto ir kitų elementų terminologijos, pastarieji egzistuoja ir yra suvokiami tapaciai bendrosios teisės ir ES kontinentinės teisės teisinėse sistemose.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Teisės aktai

1. ACT of the Czech Republic No. 40/1964 Sb. Civil Code;
2. LR Civilinis kodeksas (2000 07 18, Nr. VIII-1864).

Teismų praktika

3. Australijos byla: *Foscolos v Foostscray Youth Club*, [2002] VSC 148;
4. Australijos byla: *McCracken v Melbourne Storm Rugby League Football Club And 2 Ors* [2005] NSWSC 107;
5. JAV byla: *Moulas v. PBC Productions Inc.*, 570 N.W.2d 739 (1997);
6. JK byla: *Brady v Sunderland Association Football Club Ltd*, [1998] EWCA Civ 1780;
7. JK byla: *Browning v Odyssey Trusy and Belfast Giants* [2014] NIQB 39 (QB);
8. JK byla: *Caldwell v Maguire and Fitzgerald*, [2001] EWCA Civ 1054;
9. JK byla: *Davenport v Farrow*, [2010] EWHC 550 (QB);
10. JK byla: *Fenton v Thruxton (BARC) Ltd and MCRCB* (2008);

¹¹² Ten pat, p. 188.

11. JK bylos *Vowles v Evans and the Welsh Rugby Union Ltd*, [2003] EWCA Civ 318.

Specialioji literatūra

12. Ambrasienė Danutė ir kiti, *Civilinė teisė. Prievolių teisė*, Trečioji laida (Vilnius: MRU Leidybos centras, 2016);
13. Glenn M. Wong, *Essentials of Sports Law*, Fourth Edition (ABC-CLIO 2010);
14. Davies Chris, *Negligence and Risk Management and Sport* (2012);
<https://researchonline.jcu.edu.au/25604/1/25604_Davies_2012.pdf>
[aplankyta 2018 02 02];
15. Dickson Craig, „Complex rules and inconsistent interpretation: Duty of care and causation in collision sports“, *Sports Law eJournal* (2015 11 12);
16. James Mark, „Liability for Professional Athletes; Injuries: a comparative analysis of where the risk lies“, *Web Journal of Current Legal Issues*, Issue 1 (2006);
17. Kralik Michal, „Civil Liability Of Sports Participants For Sports-Related Injuries In The Central Europe And In The Czech Republic“, *The International Journal of Social Sciences and Humanities Invention*, Volume 2, Issue 01 (2015);
18. Kralik Michal, „Civil liability of sports participants for sports-related injuries in the Czech Republic“, *Sports Law eJournal* (2015 01 08);
19. Masel SC Danny and Costaras Diana, *Voluntary Assumption of Risk* (2015 10 15);
20. Mohamadinejad Azadeh et al., „Study on civil liability of referees in the sport competitions“, *Journal of Human Sport and Exercise*, Volume 7, Proc1 (2012);
21. Norris QC William, „A Duty of Care in Sport: What It Actually Means“, *Journal of Personal Injury Law*, Issue 3 (2017);
22. Partington Neil, „Sports coaching and the law of negligence: implication for coaching practice“, *Sports Coaching Review* (2016 05 19);
23. Podosky Anthony, *Civil and Criminal Liability of Players*, P.O.N.C. Working Paper No.39 – QUT (1994 01 27).

Kiti šaltiniai

24. Australian Government, Australian Sports Commission, *Avoiding complaints and negligence claims against coaches*;
25. Asociacijos „Lietuvos ledo ritulys“ varžybų ir kitų renginių organizavimo saugumo taisyklės;
26. *Coaching Coaches To Avoid Complaints And Negligence Claims* (2013 07 01);
<<http://www.sportslawyer.com.au/coaching-coaches-to-avoid-complaints-and-negligence-claims/>> [aplankyta 2018 01 17];
27. Domarkas Dominykas, *Ar sportinės veiklos reglamentavimas Lietuvos Respublikoje tinkamai apsaugo profesionalaus sportininko teises?* (magistro darbas, Kaunas, VDU, 2017);
28. IIHF, *Official rule book* (2014-2018);

29. Jones Cory, *Sports Fitness Instructors – Duty of Care to your clients?* (2016 05 26); <<https://www.firstaidtrainingcooperative.co.uk/sports-fitness-duty-care-clients/>> [aplankyta 2018 01 16];
30. Lietuvos krepšinio federacijos varžybų ir kitų renginių organizavimo saugumo taisyklės;
31. Matthews Christine, *Sports Injuries: Inherent Risk or Negligence?* (2013 09 26); <http://mrltlaw.com/updates/sports_injuries/> [aplankyta 2018 01 16];
32. McCallum Laura, *Sports injuries: a risky business. How does the law look at negligence in the sporting world?* (2015 09 25); <<https://www.harpermacleod.co.uk/hm-insights/2015/september/sports-injuries-a-risky-business-how-does-the-law-look-at-negligence-in-the-sporting-world/>> [aplankyta 2018 01 16];
33. *Negligence and duty of care in sports* (2013); <<https://www.lawteacher.net/free-law-essays/contract-law/negligence-and-duty-of-care-in-sports-contract-law-essay.php>> [aplankyta 2018 01 16];
34. *Negligence and Sport: Can the participants in a sport be held liable for negligent acts which they commit while playing the sport?*; <<https://www.inbrief.co.uk/sports-law/negligence-and-sport/>> [aplankyta 2017 10 20];
35. Nohr, J.D. Katherine M., *The Ball is in Your Court* (2013 04 17); <<http://www.sportrisk.com/2013/04/the-ball-is-in-your-court-5>> [aplankyta 2018 01 16];
36. Rowe Richard, „The civil liability of stadium owners and event organisers to spectators from risks inherent in sport“, *Sports Grounds Safety Authority newsletter*, Issue 36 (2014); <<http://newsletter.safetyatsportsgrounds.org.uk/issue36.html>> [aplankyta 2018 04 11];
37. *Sport and Duty of Care* (2016 08 16); <<https://queenslandlawhandbook.org.au/the-queensland-law-handbook/health-and-wellbeing/sport/sport-and-duty-of-care/>> [aplankyta 2018 01 16].

SUMMARY

CAN THE PARTICIPANTS OF A SPORTS EVENT BE HELD LIABLE FOR THE DAMAGE BY NEGLIGENT ACTS WHICH THEY COMMIT DURING THE EVENT?

This article analyses the institute of negligence in sports law and its substantiality when dealing with a question of civil liability. The problem of this article is that negligence is common and important type of tort in sports, yet there is not enough discussion of the civil liability question when the damage caused to a sport participant is committed by negligent acts by another sport participant. This means that there are no explicit guidelines of how this question should be solved according to civil law. That was discovered by analyzing various sources of sports law literature.

Analyzing the problem of this article it is important to emphasize these findings. First, to understand the institute of negligence in sports law – duty of care, standard of care and risks acceptance are fundamental and integral elements to be considered and analyzed. Second, it is necessary to have in mind that all sports participants own duty of care to each other, yet when the damage is done negligently – standard of care of a perpetrator needs to be considered as well as awareness and acceptance of risks of potential harm of an injured sport participant. Therefore, it is a necessity to discuss relevant circumstances, the conduct of these sport participants and compliance with the rules of a sport. Third, in a perspective of a various sport participants it is important that the degree of duty of care owned to different groups of sport participants usually differ and therefore the threshold of risks may differ too. Fourth, considering if a sport participant can be held liable for his negligence and caused harm, accordingly to different law systems, but vicarious liability question usually needs to be discussed as well. Fifth, comparison of sports legal literature and analysis of cases in different law systems show that the main aspects and elements considering liability question are alike.

The drawn conclusion is that the participants of a sports event can be held liable for the damage by negligent acts that they commit during the event. Though, to understand and explicate this question it is extremely important to consider and analyze these legal aspects:

- 1. Negligence;*
- 2. Existence and breach of duty of care;*
- 3. Damage;*
- 4. Foreseeability of harm;*
- 5. Correlation;*
- 6. Awareness and acceptance of risks;*
- 7. Sport's rules and its safety rules;*
- 8. International or national law relevance considering civil liability;*
- 9. Other significant circumstances.*

KEY WORDS

Sports law, civil liability, negligence, duty of care, risk acceptance.